

Коломійцева К.І.

Науковий керівник – доц.,к. е. н. Матвійчук В.І

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТИМИ АКТИВАМИ ТРУБНИХ ПІДПРИЄМСТВ³⁴

недостатнім рівнем їх використання. Тому сьогодні одним із найактуальніших завдань у забезпеченні підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств є суттєве вдосконалення управління їхніми оборотними активами.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних та практичних напрямків вдосконалення існуючої системи управління оборотними активами на трубних підприємствах України.

Проблеми управління оборотними активами знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: Бланк І., Бочаров В., Белоліпецький В., Ковальов В., Шмельов М., Шеремет А., Брейлі Р., Ван Хорн Дж., Іващенко Н., Стефан Рос, Рамеш Рао, Фразер Лін та ін.

Управління грошовими коштами має важливе значення для забезпечення фінансової стабільності підприємства. Як дефіцит, так і надлишок грошових ресурсів негативно впливають на фінансовий стан підприємства. При надлишковому грошовому потоці відбувається втрата реальної вартості тимчасово вільних коштів у результаті інфляції; губиться частина потенційного доходу від недовикористання коштів в операційній або інвестиційній діяльності; уповільнюється оборотність капіталу в результаті простою коштів.

Дефіцит коштів приводить до росту простроченої заборгованості підприємства по кредитах банку, постачальникам, персоналу по оплаті праці, у результаті чого збільшується тривалість фінансового циклу й знижується рентабельність капіталу підприємства.

Мистецтво управління дебіторською заборгованістю укладається в оптимізації її загального розміру й забезпеченні своєчасної інкасації. Значна питома вага дебіторської заборгованості в складі поточних активів визначає особливе її місце в оцінці оборотності поточних активів (оборотних коштів). Уповільнення оборотності дебіторської заборгованості спричиняє скорочення припливу коштів.

Наявність простроченої заборгованості створює фінансові труднощі, тому що підприємство буде почувати нестачу фінансових ресурсів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати й ін. Прострочена дебіторська заборгованість означає ріст ризику непогашення боргів і зменшення прибутку. Тому кожне підприємство зацікавлене в скороченні строків погашення належних йому платежів.

[3]

Ріст обсягів оборотних активів супроводжується впливом різних факторів, а саме - не адаптованість України до ринкових умов господарювання і, як наслідок, наявність необґрунтованих розмірів запасів через неефективне управління ними, інфляційний вплив

на економіку країни, що призводить до необхідності переоцінки матеріальних оборотних

активів, зниження платоспроможності вітчизняних підприємств, що супроводжується зростанням такої складової оборотних активів як дебіторська заборгованість. [1]

Наявність і стан виробничих запасів, що складають до третини оборотних активів, чинить на фінансовий стан підприємства негативний вплив. Нагромадження значних запасів свідчить про спад ділової активності підприємства. Наявність і обсяг запасів впливають на фінансово-економічні показники роботи підприємства. Очевидний їхній зв'язок з розмірами необхідних виробничих і складських приміщень, з поточними витратами на зберігання, облік і поповнення ресурсів, із втратами від розкрадань.

Якість

деяких запасів із часом може знижуватися, і запаси можуть втратити свою споживчу

вартість. [2]

Негативні зміни структури оборотних активів, зокрема пов'язані зі стійким ростом питомої ваги дебіторської заборгованості, викликані економічними умовами в Україні й вимагають обґрунтування заходів щодо оптимізації структури активів, що беруть участь в

обігу вартості. Зростання величини оборотних активів на підприємстві вказує на необхідність удосконалювання управління оборотними активами з метою підвищення

ефективності їхнього використання.

На промислових підприємствах здійснення виробничого процесу необхідні як

35 основні фонди, так і оборотні активи. Для того, щоб визначити, що ж більшою мірою впливає на кінцевий результат підприємства, на величину прибутку - зміна вартості основних фондів або ж величини оборотних активів, їх структури була запропонована модель Кобба- Дугласа.

На підставі фактичних даних ВАТ «Харцизький трубний завод» (таблиця 1) виробнича функція Кобба-Дугласа матиме наступний вигляд (1):

,

(1)

Витрати на вироб- ництво продукції, S 100,000 136,899 250,103 425,247

Таблиця 1 – Показники діяльності ВАТ «ХТЗ» за 2005-2008 рр.

Роки

2005 2006 2007 2008

Виробничі основні фонди, L 100,000 95,032 180,629 422,237

Оборотні активи, N 100,000 222,230 809,402 3547,984

Обсяг виробниц- тва продукції, V 100,000 102,796 117,959 115,646

де, L – основні фонди; N – оборотні активи.

Запропонована функція Кобба-Дугласа свідчить про те, що зміни величини оборотних активів мають більший вплив на обсяги виробництва продукції підприємства, ніж зміна величини виробничих основних фондів.

Залежність величини прибутку від вартості основних фондів і розміру оборотних активів можна представити у вигляді (2):

(2) Використовуючи функції (1) і (2), а також дані, наведені в таблиці 1, розраховано показники , , , та узагальнено їх в таблиці 2. Таблиця 2 – Зміна показників обсягу виробництва та прибутку від зміни основних фондів та оборотних активів ВАТ «ХТЗ» за 2005-2008 рр.

Роки

2005 2006 2007 2008

0,132 0,301 0,248 0,243

де основних фондів підприємства на 1%;

– показник зміни обсягів виробництва продукції при активів підприємства на 1%;

4,268 4,161 4,186 4,188

0,135 0,306 0,251 0,245

4,204 4,121 4,156 4,162

зростанні виробничих

зростанні оборотних

– показник зміни обсягів виробництва продукції при

– показник зміни обсягу прибутку при зростанні виробничих основних фондів

підприємства на 1%; – показник зміни обсягу прибутку при зростанні оборотних

активів

36

підприємства на 1%. На основі проведених розрахунків бачимо, що впливовий ефект

від зростання оборотних активів на результати діяльності підприємства є більш значним, ніж для основних фондів.

Оптимальний розмір та структура оборотних активів є необхідною умовою нормального функціонування, здійснення безперервного процесу виробництва, збільшення прибутку, забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Оскільки предметом дослідження є оборотні активи, доцільним вважається розробка моделі, спрямованої на підвищення ефективності управління ними. Як параметр оптимізації рекомендується обрати рентабельність оборотних активів. Параметр оптимізації заданий у вигляді цільової функції (3):

де

(3)

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); - витрати на виготовлення продукції;

величина позикового капіталу; - процентна ставка по позиковому капіталу;

- процентна ставка податку на прибуток. - запаси; - грошові кошти; - дебіторська заборгованість;

- інші оборотні активи; - векселі одержані; - поточні фінансові інвестиції.

Необхідно встановити взаємозв'язок і взаємозалежність між цими факторами у вигляді обмежень до цільової функції (4-5).

(4)

де - рентабельність продаж; - оборотність оборотних активів;

- частку витрат у виручці.

У цей час НБУ встановлена ставка рефінансування на рівні 10,25 %. Середній відсоток по банківським кредитам, які приваблюються підприємством в 2009 році склав 23 %.

Ставка податку на прибуток залишається незмінною 25 %.

37

(5)

Реалізуючи представлену вище модель із урахуванням сформульованих обмежень за допомогою MS EXCEL, в роботі отримано наступні значення параметра оптимізації й факторів, що впливають на нього (таблиця 3)

Таблиця 3 – Оптимальне і існуюче значення параметра оптимізації - рентабельність оборотних активів та факторів, які на неї впливають на ВАТ «ХТЗ».

Найменування показника

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн
Витрати на виготовлення продукції, тис.грн
Розмір позикового капіталу, тис.грн
Запаси Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн
Дебіторська заборгованість, тис.грн
Інші оборотні активи, тис.грн
Векселі одержані, тис.грн
Поточні фінансові інвестиції, тис.грн.

Рентабельність продаж, коеф.
Оборотність активів Доля витрат у виручці, коеф.

Рентабельність оборотних активів

Оптимальне значення 2009 рік

показника

Відхилення

188820 232811,0 67770,500 42682,00 2099864,1 3896397

81,10 158,78 53,89 79,87

5220 0,00 - 0,400,31 1,28 2,75 1,34 2,05 0,60 0,69 0,88 0,81 0,25 3,24

Виходячи із розміру оборотних активів ВАТ «Харцизький трубний завод», можна визначити їх оптимальну структуру: питома вага запасів – 7,99 %; дебіторської заборгованості - 88,89 %; грошові кошти та їх еквіваленти - 2,87 %; інші оборотні активи - 0,03 %; поточні фінансові інвестиції - 0,22 %.

Комплекс заходів щодо реалізації розробленої моделі максимізації рентабельності оборотних активів, насамперед, припускає збільшення рентабельності продажів й

скорочення періоду окупності власного капіталу. Основною умовою для цього є зростання прибутку від реалізації продукції. Нарощення суми прибутку від реалізації продукції можна досягти за допомогою збільшення обсягів продаж, збільшення ціни на продукцію й зниження її собівартості.

Збільшити обсяг продажів можна, забезпечивши зростання обсягу випуску продукції, скорочення залишків нереалізованої продукції, прискорення оборотності готової продукції, скорочення залишків продукції, неоплаченої в строк, використання систем товарного кредитування, застосування гнучкої системи знижок і т.д.

Підвищити ціну на продукцію можна за допомогою поліпшення якості продукції, що випускається, знаходження більш вигідних ринків збуту, продажу продукції в більш оптимальний термін і т.д.

6500394,001   5610885 115,85

3929558,302   3880658 101,26 210498,8   3373073 6,24

714 894,00 0,000,00 -

38

Резервами прискорення оборотності оборотних активів ВАТ "ХТЗ" можуть стати наступні фактори:

- у сфері виробництва - використання вдосконалених технологій, автоматизація виробничих процесів, встановлення чітких договірних умов поставок сировини й матеріалів і умов їх виконання;

- у сфері обігу - прискорення процесу відвантаження продукції, своєчасне оформлення розрахункових документів, застосування прогресивних форм розрахунків, систематичне спостереження за співвідношенням дебіторської й кредиторської заборгованості.

Таким чином, впровадження механізму управління оборотними активами дозволить не тільки оптимізувати структуру та обсяг оборотних активів й ефективно управляти ними, але й покращити результати фінансово-господарської діяльності ВАТ «Харцизький трубний завод».

Подальші дослідження й розробки питань ефективного управління оборотними активами промислових підприємств мають величезне значення для поліпшення їх основних показників фінансово-господарчої діяльності, збільшення доходів держави, прискорення соціально-економічному розвитку країни, підвищення рівня добробуту народу.

2. Управління оборотними активами промислових підприємств / А. Абуслкасим Оденат // Схід. -2006. -№ 5. – Стор. 54-57.

3. Эффективное управление оборотными активами промышленных предприятий на основе концепции бережливого производства / Плеханова Ю.О. // Финансы и кредит. -2007.- № 19. – Стор. 56-58.

4. Бондаренко О.С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - №4 (58). - Стор.17-22.